

İNŞÂ VE MEŞRÛİYET

İSTİKLÂL MARŞI'NIN TARİHSEL KOMPOZİSYONU

EDİTÖRLER:

SERVET GÜNDOĞDU - BÜŞRA NUR TOPAL

Editörler: Servet GÜNDOĞDU - Büşra Nur TOPAL

İNŞÂ VE MEŞRÛİYET
İstiklâl Marşı'nın Tarihsel Kompozisyonu

ISBN 978-625-6810-61-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayınladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Servet GÜNDOĞDU

Almanya'nın Köln Üniversitesi'nde misafir araştırmacı ve öğretim görevlisidir. 2012'de yüksek lisans; 2018'de doktora tezlerini Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde savundu. ABD'nin Washington Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak bulundu. Samsun Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde kurucu bölüm başkanı ve öğretim üyesi olarak çalıştı. Ayrıca Samsun Üniversitesi'nde Düşünce ve Sanat Çalışmaları Merkezi (DÜSAM) kurucu müdürlük görevini yürüttü. Çağdaş Türkiye'de *Muhafazakâr Sanat Sorunu: Perspektifler ve Diyaloglar* (2013), *Huzur ve Ulysses'te Derin Semantik Olarak Zaman Sorunu* (2019), *Walter G. Andrews Kitabı: Osmanlı Şiiri İçin Bir Deniz Feneri* (Atiye Gülfer Gündoğdu ile, 2019), *Mimesis, İfade ve Gösterge: Şiirin Özgünlüğü Bağlamında Poetika Sorunu* (2021) ve *Usulden Yönteme: Mehmed Fuad Köprülü'nün Edebiyat Tarihçiliği* (Kaan Kurt ile, 2023) yayımlanmış kitaplarıdır. *Nesir: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*'nin genel yayın yönetmenidir. Modern Türk edebiyatı ve edebî düşünce üzerine yaptığı çalışmalar çeşitli dergilerde yayımlanmaktadır.

ORCID: 0000-0001-8370-2726

Büşra Nur TOPAL

2017 yılında İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı ve aynı kurumda doktora eğitimine devam etmektedir. Bir süre klinik çalışmalar yürüttüğü İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde gözlemci olarak bulunarak delilik olgusu üzerine alan araştırması yürüttü. "Sosyal Temsilde Yarım Erkeklik: Et Yemeyen Erkeklerin Toplumsal Durumu" (2022) başlıklı araştırması, *STRATA* teşvik ödülüne layık görüldü. "Dijital Kiliseler: Youtube İtiraf Kanallarındaki 'Yaşam Tarzı' Söylemine Bir Bakış" (2021), "İslam Kültüründe Müphemliği Konuşurken Postmodern Dönemde Olduğumuzla Yüz-

leşmemiz Gerekıyor” (Röportaj, *Tezkire*, 2022), “Yaşam Öyküsünün Uysallığına Karşı Bourdieücü “Düşünümsellik”: Otobiyografiler Bizi Niçin Rahatsız Etmez?” (*Nesir*, 2023) yayımlanmış çalışmalarıdır. Temelde sosyal psikoloji alanında yürüttüğü çalışmalar, siyasal psikiyatri, tarihsel sosyoloji, isyan kültürü ve devrimler, elit teorileri ve taşra elitleri gibi araştırma konuları üzerinedir. 2019 yılından itibaren Samsun Üniversitesi İletişim Tasarımı ve Yönetimi Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

ORCID: 0000-0002-3155-9670

REKTÖRÜN SUNUŞU

Değerli Okurlarımız,

Özgürlüğümüzün, bağımsızlığımızın senedi olan İstiklâl Marşımızın, Millî Marş olarak kabul edilşinin 100. yıl dönümü olan 2021 yılı, 2021/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle *Mehmet Akif ve İstiklâl Marş Yılı* olarak kabul edilmiştir. Mezkûr dönem içerisinde, ülkemizin önemli yapılanmalarından yükseköğretim kurumlarında gerek İstiklâl Marşımız gerekse yazarı Mehmet Akif Ersoy'un toplumumuz, özellikle de gençlerimiz tarafından bilinç oluşturacak şekilde anlaşılabilmesi için etkinlikler düzenlenmiştir. Münferit bağlam ve düzeylerde hazırlanan bu etkinliklerden birisi de Samsun Üniversitesi bünyesinde gerçekleşmiştir.

Ülkemizin en genç üniversitelerinden olan üniversitemiz, eğitim anlayışını kültürel ve irfanî köklerimize bağlı olma ve aziz milletimizin üzerinde taşıdığı tarihsel mirasın hakkını vererek onu geleceğe taşıma esası üzerine bina etmiştir. Bu doğrultuda kuruluşundan itibaren yürütmekte olduğu akademik pek çok etkinlikle önemli bir tartışma düzeyi yakalamıştır. Üniversitemiz bünyesinde faaliyetlerini sürdüren Düşünce ve Sanat Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜSAM), şehir içerisindeki dönüştürücü katkılarını kısa süre içerisinde ülke geneline taşımış ve süreç içerisinde uluslararası düzeyde tanınırlık sağlamıştır. Bir DÜSAM etkinliğı olarak "İnşâ ve Meşrûiyet: İstiklâl Marş'ının Tarihsel Kompozisyonu Sempozyumu" da, katılımcı ağına gözleri çevirdiğimizde, geleceğe katkı sunacak olan önemli işlerden biri olarak görünmektedir.

Her şeyden önce millî şairimiz Mehmet Akif'in adı ve mezkûr sempozyumun başlığı, konunun ağırlığını ve önemiyetini ortaya koyuyor. Başlıktaki "inşâ" ifadesiyle milletimizin her daim yine ve yeniden gösterdiği birlik olma azmini, "meşruiyet" kavramıyla da bu azmin inşâ ve ihya ettiği, doğrudan doğruya millî iradenin hayata geçirdiğı bir hakikati anlıyorum. Bu hakikat, milletimizi bir kere daha İstiklâl Marş'ını yazmak zorunda bırakabilecek bütün ekonomik ve

siyasî koşulların bizzat milletimiz tarafından reddedileceği anlamına gelmektedir. Yakın tarihimizde bu konuda birçok örnek mevcuttur. Mehmet Akif'in, "Onu ben değil millet yazdı" diyerek *Safahat*'ına almadığı İstiklâl Marşı, aslında her gün yeniden ve yeniden yazılmaktadır. Mehmet Akif'in mütevazılığı ile *Safahat*'a almaktan geri durduğu bu marşı ona yazdıran irade, milletimizin tekâlif-i milliye emirlerine gönülden katılarak gösterdiği ortak mesuliyette gizlidir.

İstiklâl Şairi, "Korkma" derken belki de Rabbimizin Ahkaf Suresi 13. âyet-i kerimesindeki "Onlar için korku yoktur, onlar mahzun da olmayacaklar" müjdesine işaret etmektedir. İnsanlığın dinî tarihindeki somut olaylara, bu ve benzeri âyet-i kerimeler eşliğinde baktığımızda kulluk ve insan olma sorumluluğunu yerine getiren bir millet için korku ve endişeye mahal olmadığını görürüz. Eğer söz konusu sorumluluğumuzu yerine getirmesek de bu kez Allah'ın, bizim yerimize sorumluluğunun gereğini yerine getirecek "daha seçkin bir topluluğu" geçireceğine şüphemiz yoktur. Al sancağımızın altında bir arada duran, iradesini ve duruşunu ortaya koyan bizlerin, bu gerçeğin farkında olarak "yeryüzünde iyiliğin hâkim, kötülüğün mahkûm olması için" yaşamaya namzet bir toplumun inşası yolunda gayret gösterme sorumluluğunu layıkıyla yerine getirmemiz gerekmektedir.

İstiklâl Marşı'nın tarihsel kompozisyonu, taşıdığı mesuliyeti bilerek al sancağın altında birlikten kuvvet doğacağına inananların hikâyesidir. Bu anlamda İstiklâl Şairi, şiirde "Ben" ve "Benim milletim" derken bu iradeyi gösteren bizlere çağrı yapmakta, mesuliyetimizi hatırlatırcasına, olmamız ve oluşturmamız gereken birlikteliği vurgulamaktadır. İstiklâl Marşı'nın çağrısı, tarihsel kompozisyonumuzda da hâlihazırda mevcut ve merbuttur. Tarihsel mesuliyetimizle olan irtibatımızı hatırlar ve ona uygun bir davranış bütünüyle hareket edersek ülkemizi tehdit eden bütün girişimleri boşa çıkaracağımızı düşünüyorum. "Yurduna alçakları uğratmayacak" olan, dolayısıyla bu birlikteliğin manasının bir parçası olarak, yanı başındaki herkesin elinden ve dilinden emin olacağı bu iradenin gücünü en

başta şühedadan aldığı da unutmamak gerekir. İstiklâl Marşı'nda cisimleşen milletimizin var oluş iradesi ve millet olma azmi, inşâ yönüyle “kökleri mazide olan atimize”; meşrûiyet yönüyle ise millî iradenin hakikatine işaret etmektedir.

Elimizdeki bu metinle, üniversitemizin ilk kitap çalışmasını yayımlamış bulunmaktayız. İnşâ ve meşrûiyet kavramları bağlamında İstiklâl Marşı'nın tarihsel kompozisyonu hakkında bilimsel tartışmaların yapıldığı bu yayın, marşların yazılış süreçlerini ve özelde İstiklâl Marşı'nın yazılış gayesini açıklayan önemli bir katkıdır. Sempozyum düzenleme ekibine ve sempozyumdaki temel tartışma metinlerinin kitaplaşmasında emeği geçen editörlere içtenlikle teşekkürlerimi sunar; bu kitaptaki münferit tartışmalardan istifade edecek olan bütün okurları muhabbetle selamlarım.

Prof. Dr. Mahmut AYDIN

Samsun, 2023

EDİTÖRLERİN SUNUŞU

Bağımsızlık vurgusunu ve bir aradalık duygusunu metinsel ve performatif düzlemde yansıtan marşlar, ortaklaşılan bir geçmiş ve etrafında birleşilebilecek bir istikbâle dair tasavvur oluşturan, toplumsal belirsizlikten sonra bir düzenin nasıl kurulacağı ve sürdürüleceğine dair çıkış yolu veya zemin sunan millî semboller içermektedir. Millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un kaleme aldığı, ilk kez 17 Şubat 1921 (1337) yılında Sebilürreşad'da yayımlanan, 12 Mart 1921 tarihine gelindiğinde ise Birinci Büyük Millet Meclisi tarafından resmen kabul edilen İstiklâl Marşı, yapısal ve dilsel bütünlüğü, muhtevastaki sembol ve kavramlar, yazıldığı bağlam ve alımlanış tarzları itibarıyla birçok düşünce, analiz ve yorumu mümkün kılmıştır. Kaleme alındığı ve millî marş haline geldiği günden bu yana yüksek düzeyde alaka gören İstiklâl Marşı, onu kaleme alan ve ona önem atfeden bireylerin duygu ve düşüncelerini yansıtmalarının ötesinde, diğer marş örnekleriyle mukayeseli olarak ele alındığında da tartışılmaya değer, ilgi uyandıran nitelikler barındırmaktadır. İstiklâl Marşı'nı, yazılış dönemindeki küresel atmosferi tanımlayabilmek ve nasıl bir kültür ortamında, hangi gereklilikler doğrultusunda doğmuş olduğunu yansıtmak ayrıca önemlidir.

Bu öneme binaen, yazılışının ve resmen kabulünün 100. yılı vesilesiyle 21 Nisan 2021 tarihinde, Samsun Üniversitesi Düşünce ve Sanat Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜSAM) ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün işbirliğiyle bir sempozyum düzenlendi. "İnşâ ve Meşrûiyet: İstiklâl Marşı'nın Tarihsel Kompozisyonu" başlıklı mezkûr sempozyum, bu kitabın çıkış noktası oldu. İstiklâl Marşı'nı ve müellifi Mehmet Akif Ersoy'un düşünce hayatını ele aldığımız sempozyumda, farklı disiplinlerde akademik çalışmalar yürüten nitelikli isimleri ağırlayarak, konuyu kavramsal ve düşünsel boyutlarıyla geniş bir perspektifle ele almayı arzu ettik ve bu kapsamı elinizdeki kitaba da yansıtmaya gayret ettik. İstiklâl Marşı'nın yazıldığı dönemin tarihsel, siyasal ve toplumsal bağlamlarına dair münferit konulara yer verdiğimiz bu kitapta; İstiklâl Marşı

özelinde marşların yazılış sürecine, muhtevastındaki anlam(lar)a ve marşın istiklâl, hak, iman, vatan, din gibi köklü kavramları “millet olma azmi” bağlamında nasıl yeniden inşa ettiğine odaklanıldığını göreceksiniz. Aynı zamanda İstiklâl Marşı'nı diğler ulusların marşları ile karşılaştırmalı düzlemde analiz eden yazılara yer verdik. Böylelikle mezkûr bağlamı farklı perspektifler etrafında okuyabileceksiniz. Marşların işlev ve yaptırımlarına odaklanan metinlerde ise geniş kitlelerce üstlenilen bir pratik olarak marş söylemeye dair kayda değer açıklamalarla karşılaştacaksınız. Kitap, muhtevastındaki bütün yazılarıyla marş türünün edebî, siyasî, tarihsel, psikolojik ve sosyolojik niteliğine dikkat kesiliyor.

Kitapta bir diğler sunuş yazısı olarak Samsun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Aydın'ın değerlendirme konuşmasından bir kesiti sunmuş bulunmaktayız. Aydın, sempozyumdaki “İstiklal Marşı Bize Ne Söyler?” başlıklı tebliğinden hareketle, Mehmet Akif'in, İstiklâl Marşı'nı *Safahat'a* almayış nedenleri üzerinde duruyor ve marşı Mehmet Akif'e yazdıran iradenin, tekâlif-i milliye emirlerine gönülden katılan insanların gösterdiği ortak mesuliyette gizli olduğunu dile getiriyor.

Kitapta yer verdiğimiz ilk makale, Erol Köroğlu'nun “Bir Millî Akım Aktörü Olarak Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı: Miroslav Hroch'un Ulus Oluşumu Yaklaşımı Dolayımıyla Bir Okuma Denemesi” başlıklı metnidir. Dikkate değer bir konu olarak, geç Osmanlı döneminin temel ideolojilerinden hareketle Türk millî akımının oluşumuna değinen ve Mehmet Akif'i millî akım içerisinde ele alan Köroğlu, Miroslav Hroch ile Mehmet Akif'e birlikte yer vererek önemli bir değerlendirme ortaya koyuyor. Köroğlu, Mehmet Akif'in, milliyetçiliğe eleştirel yaklaşan bir İslamcı aydın olduğu düşüncesini temel alarak şairin, hem milliyetçiliği eleştiren hem de destekleyen çelişkili bir pozisyonda olduğunu ileri sürüyor. Müslümanlık Sözleşmesi'nden Türklük Sözleşmesi'ne geçiş sürecinde Mehmet Akif'in statü ve işlevini masaya yatıran Köroğlu, İstiklâl Marşı'ndan örnekler sunarak dikkat çekici bir yorumlama faaliyetinde bulunuyor.

Kitapta yer verdiğimiz ikinci yazı, Günil Özlem Ayaydın Cebe'nin, "Dile Dolanan Uluslar: La Marseillaise ve İstiklâl Marşı" başlıklı değerlendirmesidir. İstiklâl Marşı'nın yazılış ve kabul sürecinde önemli bir yeri olan "La Marseillaise" üzerine kayda değer bir tartışma yürütüyor. Her iki marşı karşılaştırmalı biçimde çözümlleyen Ayaydın-Cebe, La Marseillaise'in tarihi ve alımlanışıyla aynı bağlamda İstiklâl Marşı'nın tarihsel ve metinsel anlamlarına değiniyor. La Marseillaise'in oluşum ve kabul süreçlerinin Osmanlı'ya nasıl yansıdığına yer veren Ayaydın-Cebe, her iki marşı incelerken, kimlik üretimi, söylem ve ulus-devlet inşası temalarında önemli çıkarımlarda bulunuyor.

Kitaptaki bir diğer tartışma ise, "Türkiye'de ve Almanya'da Millî Marş Tartışmalarının Karşılaştırmalı Tarihsel Perspektifle İncelenmesi" başlıklı yazısıyla Vefa Can Kaya'nın çalışması. Kaya, millî marşların, siyasî seçkinler tarafından modern ulus devleti inşa etme süreçlerinde işlevsel kılınan ve ulusal kimliği güçlendirmek ve bütünleştirmek amacıyla kullanılan ulusal semboller olduğu fikrinden hareket ediyor. Millî marşların bağlayıcı fonksiyonlarına değinen Kaya, "sahiplenilmeyen millî ethos" tabiri ile İstiklâl Marşı tartışmalarını tarihsel süreçleriyle birlikte masaya yatırıyor. Yazısında Almanya'daki millî marş tartışmalarına da değinen Kaya, Türkiye'deki millî marş tartışmalarını Almanya örneği bağlamında karşılaştırmalı inceliyor.

Kitapta yer alan bir diğer tartışmayı ise, "Devletlerarası Protokolde Millî Marş Meselesi ve Siyasal-Kültürel Perspektiften Türk Millî Marşı'nın Kabulüne Giden Tarihî Sürecin Analizi" başlıklı yazısıyla Alptuğ Ahmet Güney yürütüyor. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin uluslararası protokolde ve resmî törenlerde kullandığı marşlardan ve mezkûr marşların "millî" olup olmama durumuna dair yaşanan tereddütten hareket ederek çalışmasını temellendiren Güney, Avrupa'da millî marş geleneğinin oluşum süreci üzerinde duruyor. Fransa, Almanya ve Avusturya örneklerinden yola çıkan Güney, Avrupa deneyiminin Osmanlı'ya yansımaları üzerinde dura-

rak Osmanlı millî marşlarının protokoldeki kullanım şekillerinin, o dönem Avrupa'sının millî marş pratiğiyle ne ölçüde uyum içerisinde olduğunu tartışıyor. Kitapta yer alan diğer bazı metinlerde olduğu gibi “La Marseillaise” etrafında bir analizi de içeren metinde Güney, Almanya ve Avusturya tecrübelerine değiniyor ve böylece özgün yöntemiyle Osmanlı Devleti'nin marş tecrübesini karşılaştırmalı bir anlatı kurarak ele alıyor. Osmanlı'nın, Avrupada 19. yüzyıl başlarından itibaren devletlerarası protokolde ortaya çıkan “Millî Marş” akımına uyum sağladığını belirten Güney, İstiklâl Marşı'nın savaşın ardından doğan yeni devletin temel taşlarından olma hüviyetine sahip olduğunu ileri sürüyor.

Funda Güven ise “Muhafazakâr Liberal Düşüncenin Öncüleri: Mehmet Akif'in Milliyetçiliği” başlıklı yazısı ile Mehmet Akif'in milliyetçiliğini liberalizm ve liberal muhafazakârlık olguları üzerinden ele alıyor. Mehmet Akif'in yerini modern milliyetçiliğin unsurlarından kapitalizmi doğuran liberal teori içerisinde gösterme amacı güden Güven, Mehmet Akif'in Osmanlıcılık ideolojisini tanıdığını ileri sürüyor. Bununla birlikte Güven, Mehmet Akif'in Osmanlıcılık ideolojisinin daimî taraftarı olmadığını belirtiyor. Yusuf Akçura'nın “Osmanlı milliyeti siyaseti” tabiri üzerinde durarak yazısını genişleten Güven, temelde Mehmet Akif'in muhafazakâr bir şair olup olmadığına, tutucu bir karakter arz edip etmediğine ve dahası milliyetçi mi yoksa millî mi olduğuna dair tartışma yürütüyor.

Bu karşılaştırmalı değerlendirmelerin ardından farklı ve özgün bir bağlam olarak Atiye Gülfer Gündoğdu, “Ben-Sen İlişkisi Bağlamında İstiklâl Marşı'nda Yazar ve Muhatap Sorunu” başlıklı yazısıyla Martin Buber'in otantik bir diyalog imkânı oluşturan “Ben” ve “Sen” kavramlarından yola çıkıyor ve İstiklâl Marşı'nı “yazar” ve “muhatap” öğeleriyle birlikte inceliyor. İstiklâl Marşı'nın bir çağrıya yanıt olduğu düşüncesinden hareketle Gündoğdu, marşın birbirine eklenmiş Ben-Sen ilişkisini ortaya çıkardığını ileri sürüyor. Ben ve Sen öznelinin, İstiklâl Marşı'nda net bir biçimde ayrıştırılamadığını ifade eden Gündoğdu, marşın inşa ediliş ve alımlanış sürecin-

de oluşan çeşitli anlatıları tartışmaya dâhil ederek marşın yazarının müphem kalması ve şaire ait olmaktan uzaklaşması üzerine eğiliyor. Gündoğdu, metnin muhataplarının yazar ile iç içe geçen kesişimselliği dolayısıyla muğlak bir görünümün söz konusu olduğunu ifade ederek muhatapların yazara dönüşme sürecini analiz ediyor.

Servet Gündoğdu, “Tarih ve Edebiyat Arasında İstiklâl Marşı: Dil, Dünya ve Öteki” başlıklı metni ile İstiklâl Marşı'nın ne tür bir diyaloji ürettiği üzerinde duruyor. İstiklâl Marşı'ndaki bütünlük ve birlik kurgularının özneler-arası düzeyde uzlaşım varsaydığını dile getiren Gündoğdu, İstiklâl Marşı'nın sanatsal güç, otantiklik, kelime tercihi, müzikalite ve mimarî gibi nitelikleriyle hâlen özgün-edebî bir diyalojiye ve bu diyalojinin farklı bağlamsal durumlardaki sürekliliğine dikkat çektiğini dile getiriyor. Gündoğdu bu düşünceden hareketle İstiklâl Marşı'nın tekil bir formdan ziyade, türler arası bir metinsel formu temsil ettiğini ileri sürüyor. İstiklâl Marşı'nın dil perspektifi, dünya kurgusu ve açığa çıkardığı anlam alanı gibi farklı bağlamlara değinen Gündoğdu, İstiklâl Marşı'nın edebî ve tarihsel yorum alanlarındaki geçişkenliklerine dikkatlerimizi yöneltiyor. Yazısında İstiklâl Marşı'nın Dünya'sına, birlik temsillerine ve diline yer veren Gündoğdu, İstiklâl Marşı'nın tarihsel süreç içerisindeki durumuna değiniyor ve metinsel form olarak aynı kalıyor olsa da alımlanış ve icra itibarıyla değişmekte olduğunu ifade ediyor.

Büşra Nur Topal, “Bir Millî Bağlılık Ritüeli Olarak Marş Söylemek: Bir Araya Gelmenin Sosyo-Psikolojik Çözümlemesi” başlıklı makalesiyle marş söylemenin güzergâhlarını boyutlandırarak ele alıyor ve sosyal teori ile sosyal psikoloji temelinde tartışmaya açıyor. Marş söyleme esnasında birbirini dışlayan ve zıtlık arz eden siyasî ideolojiler ve anlam kalıplarının görünmez olduğunu ileri süren Topal, bu esnada farklı düşünce duraklarına olan yakınlıkların gizlenme mantığını tartışmaya açarak toplanişın amacına aykırı davranma iştahının niçin zayıfladığını analiz ediyor. Törenselleşmelerin bütünlüklü yapısını mikro görünlümlere odaklanarak ele alan Topal, marş söyleme pratiği üzerinden milleti oluşturan fertlerin temsil re-

jimlerine nasıl dâhil olduklarını gösteriyor. Topal, anma programlarının toplumsal işlevinin ardına düşerek, geleneğin inşa edilmesinde millî marşların rolüne dikkat çekiyor.

Servet Gündoğdu ve Büşra Nur Topal

Köln-Samsun 2023

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Servet GÜNDOĞDU - Büşra Nur TOPAL

Bir Millî Akım Aktörü Olarak Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı: Miroslav Hroch'un Ulus Oluşumu Yaklaşımı Dolayısıyla Bir Okuma Denemesi

Doç. Dr. Erol KÖROĞLU, Boğaziçi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0608-3260

Dile Dolanan Uluslar: La Marseillaise ve İstiklâl Marşı

Prof. Dr. Günül Özlem AYAYDIN CEBE, Samsun Üniversitesi

ORCID No: 0000--0002-1697-4104

Türkiye'de ve Almanya'da Millî Marş Tartışmalarının Karşılaştırmalı Tarihsel Perspektifle İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Vefa Can KAYA, Samsun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8059-3058

Devletlerarası Protokolde Millî Marş Meselesi ve Siyasal-Kültürel Perspektiften Türk Millî Marşı'nın Kabulüne Giden Tarihi Sürecin Analizi

Alptuğ Ahmet GÜNEY, Bonn Üniversitesi

ORCID No: 0009-0005-8683-6451

Muhafazakâr Liberal Düşüncenin Öncülleri: Mehmet Akif'in Milliyetçiliği

Dr. Öğr. Üyesi Funda GÜVEN, Nazarbayev Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4764-1684

Ben-Sen İlişkisi Bağlamında İstiklâl Marşı'nda Yazar ve Muhatap Sorunu

Dr. Öğr. Üyesi Atiye GÜLFER GÜNDOĞDU, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5073-1288

Tarih ve Edebiyat Arasında İstiklâl Marşı: Dil, Dünya ve Öteki

Dr. Öğr. Üyesi Servet GÜNDOĞDU, Samsun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8370-2726

Bir Millî Bağlılık Ritüeli Olarak Marş Söylemek: Bir Araya Gelmenin Sosyo-Psikolojik Çözümlemesi

Arş. Gör. Büşra Nur TOPAL, Samsun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3155-9670

İÇİNDEKİLER

Rektörün Sunuşu	v
Editörlerin Sunuşu	viii

BİR MİLLÎ AKIM AKTÖRÜ OLARAK MEHMET AKİF VE İSTİKLÂL MARŞI: MIROSLAV HROCH'UN ULUS OLUŞUMU YAKLAŞIMI DOLAYIMIYLA BİR OKUMA DENEMESİ

Erol KÖROĞLU (1-16)

Hroch'un Yaklaşımına Göre Türk Millî Akımının Oluşumunu Düşünmek	2
Millî Akım İçinde Mehmet Akif.....	4
Müslümanlık Sözleşmesi'nden Türklük Sözleşmesi'ne Geçişte Mehmet Akif.....	6
“İstiklâl Marşı”nı Şiir Sesinin Kuruluşu Üzerinden Okumak.....	11
Sonuç.....	15
Kaynakça.....	16

DİLE DOLANAN ULUSLAR: LA MARSEILLAİSE VE İSTİKLÂL MARŞI

Günil Özlem AYAYDIN CEBE (17-46)

La Marseillaise'in Tarihi.....	18
Osmanlı'da La Marseillaise.....	20
İstiklâl Marşı'nın Kabulü Sürecinde La Marseillaise.....	23
La Marseillaise ve İstiklâl Marşı'nın Metinlerinin Karşılaştırılması.....	29
Kaynakça.....	44

TÜRKİYE'DE VE ALMANYA'DA MİLLÎ MARŞ TARTIŞMALARININ KARŞILAŞTIRMALI TARİHSEL PERSPEKTİFLE İNCELENMESİ

Vefa Can KAYA (47-72)

Sosyal Bilimlerin Nesnesi Olarak Millî Marşlar	47
İstiklâl Marşı Tartışmaları'nın Yüz Yılı: Sahiplenilmeyen Milli Ethos ...	49
Almanya'da Millî Marş Tartışmaları: Ulusal Kimliğin Yeniden İnşası	

Problemi	59
Sonuç.....	69
Kaynakça.....	71

DEVLETLERARASI PROTOKOLDE MİLLÎ MARŞ MESELESİ VE SİYASAL-KÜLTÜREL PERSPEKTİFTEN TÜRK MİLLÎ MARŞI'NIN KABULÜNE GİDEN TARİHİ SÜRECİN ANALİZİ

Alptuğ Ahmet GÜNEY (73-104)

Osmanlı Aydını ve Millî Marş Hasreti.....	73
Millî Marş Meselesi	76
“Önce La Marseillaise vardı”	77
Almanya Tecrübesi.....	80
Avusturya Tecrübesi.....	84
Osmanlı Tecrübesi.....	91
Sonuç.....	100
Kaynakça.....	100

MUHAFAZAKÂR LIBERAL DÜŞÜNCENİN ÖNCÜLLERİ: MEHMET AKİF'İN MİLLİYETÇİLİĞİ

Funda GÜVEN (105-128)

Yeni Bir Tasnife Olan İhtiyaç	110
Osmanlıcılık.....	111
Milliyetçi Muhafazakâr	112
Liberal Muhafazakâr	118
Sonuç.....	124
Kaynakça.....	126

BEN-SEN İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İSTİKLÂL MARŞI'NDA YAZAR VE MUHATAP SORUNU

Atiye GÜLFER GÜNDOĞDU (129-140)

İstiklâl Marşı'nın Yazar ve Muhatabının Belirsizleşmesi.....	132
Kaynakça.....	138

TARİH VE EDEBİYAT ARASINDA İSTİKLÂL MARŞI: DİL, DÜNYA VE ÖTEKİ

Servet GÜNDOĞDU (141-154)

İstiklâl Marşı'nda Birlik Temsilleri	143
İstiklâl Marşı'nın Dünyası	147
İstiklâl Marşı'nın Dili	150
Sonuç	153
Kaynakça	154

BİR MİLLÎ BAĞLILIK RİTÜELİ OLARAK MARŞ SÖYLEMEK: BİR ARAYA GELMENİN SOSYO-PSİKOLOJİK ÇÖZÜMLEMESİ

Büşra Nur TOPAL (155-168)

Geleneği Marş ile İcat Etmek	158
Kişisel Yargı Standardının Terki: Marşa Ayak Uydurmak	160
Sonuç	163
Kaynakça	165